

T O L D A L É K

a' XXXIX. dik számú Magyar Kurir helyett. —

Költ Pénteken Május' 21. dikén, 1818. ban.

Minthogy tegnap az Urnapi nagy innep miatt Bétsben semmi újságot nem adtak ki, tehát mi ezen alkalmatosságot arra fordítottuk, hogy a' Rhodezi polgárok' perének historiájából ismét egy egész árkus toldalékot készítettünk: külömben sok nevezetes környülállásokat elkellett volna ezen dologbol halgatnunk.

Kitaláltak, így szoll a' Párisi újságokban egy Toulousei tudósító, hogy mi-toda okra nézve ment volt Mansonné, a' Bankal gyalázatos házába. Néki egy szeretője lévén, ezt az ő keziről Pieret Rozsi nevű szép leányzó eltsapta vala. Mansonné azonközben megtudván, hogy ezen személy az ő szeretőjével egymást Mártzius' 19. dikén estvére a' nevezett házba rendelték volna, férjfi ruhát vett fel, hogy őket ott véletlenül meglepje, 's a' szép leányt megpofozza, a' ki ott valósággal meg is jelent, de a' férjfi nem: ki tudja miért? talám bezárva találta az ajtót. Innét hát a' jö-ki, hogy ez a' Pieret Rozsi is jelen volt, mint Mansonné állhatatosan erőssíti, a' gyilkosság alatt a' Bankal' házában: de oly szerentsés volt, hogy valami Spanyoloknál, kik a' felső emeletben laktak, elrejtette magát.

Bastidér azt kezdi hinni, így szoll ugyen ezen tudósító, a' közönség, hogy egy nagy számú haramia társaságnak titkos feje lett volna, melynek még sok tagjai nem esmertettek.

Még egy más igen nevezetes megjegyzést is olvastunk a' napokban ezen Perről a' Frantziaországi tzikkelyek közt a' Bétsi udvari újságban: de a' melyről azt jegyezte-meg a' Beobachter, hogy ő ezt

szántszándékkal nem adta-ki, azért, hogy nem tartotta hitelesnek lenni. Mi most ezt is ide írjuk, maguak nem vizsgálván, hanem olvasóinkra bizván, hogy megítélik: hiteles-e vagy nem? A' dolog így van leírva a' mindjárt nevezett újságban: —

„A' Frantzia újságlevelék, úgy mond, nagyobb részint ezen pernek historiájával vannak tele. Mind többtöbb személyek fogattatnak-el, 's a' bűnnek minden környülállásai még most sintsenek tisztán felfedeztetve. Közönséges levelek szerint a' következő megjegyzések, de tsak mint világosító vélekedések, úgy adatnak elő ezen történetnek titkosabb okairól: Jausion és Bastide-Grammont sógorok, Fuedesnek is rokonai, 's a' mi még több a' Rhodéz városa 's Aveyron departamentjébéli familiákkal is atyafiságosok, a' Frantziaországi Ultraroyalista résznek tüzes barátjai 's Agensei lévén, Napoleonak Elbából történt visszajövelekor 's a' Frantzia földre lett kiszállásakor, titkos rendelkezéseket kaptak Párisból, hogy az ő vidékeiken találtató közönséges kassákhól annyit megtartsanak, a' mennyit tsak lehet, hogy a' Bonapartisták' kezére ne kerüjjenek. Ők ezt végre is hajtották, még minekelötte őket ebben a' Napoléon barátjai megakadályoztathatták volna. Így

hát Bastide és Jausion feles summákat félre tettek, melyben annival is könnyebben boldogulhattak, hogy ebben nékiék a' Király' részéhez szító tisztviselők is segítségekre voltak. De ők azonban a' magok részekre tartották meg ám a' pénzt, 's a' bekövetkezett rendtelenségeknek hasznát véván, azon 100 napok alatt, míg a' Napoleon urasága tartott, tsendes birtokában maradtak az össze gyűjtött summának. Ismét vissza térvén a' Király, esztendőnél több telt el, míg ezen dolog újabban kérdébe jöhetett, 's talám valóságos szó se' tétetődött volna soha felőlle, ha a' Royalista résznek kedvelenkedése nem lett volna okozója, a' melly oly fennhangon panaszolt a' közönséges pénznek Jausion és Bastide által lett elsikkasztásáról, hogy végezetre parantsolatnak kellett kiadattatni azeránt, hogy a' dolog vizsgáltsék meg. F u e l d e s ekkor Rhodézben Királyi Prokurátor lévén, kezébe adták a' pénznek elsikkasztását illető Dokumentumok, 's hivatala kívánta tőlle, hogy a' Párisból vett utasítás szerént fogjon hozzá a' vizsgálódáshoz. Az ő Bastidével és Jausionnal való barátsága 's atyafisága mindazonáltal arra indították őtet, hogy lehetséges kedvezéssel bánnyon véllék; a' dolgot mind addig húzta halasztotta, míg tsak lehetett; hanem végre kemény parantsolatot vett Párisból, hogy minden további halogatás nélkül indíttson pert a' bűnösök ellen. Azonközben Bastide és Jausion sem veszteglettek; Párisban lévő hatalmas barátjaik által a' veszedelmet, melly már fejek felett függött, elhárítani iparkodtak, 's oly szerentségek voltak, hogy F u e l d e s t, kit a' kezében lévő irásokért igen veszedelmes embernek tartottak, helyéből elmozdították 's más embert rendeltettek oda Királyi Prokurátornak, ki előtt a' dolognak valóságos mi-volta esmeretlen volt. De még ezzel se'

nyugtathatták meg magokat egészen, úgy gondolkozván, hogy mit használ a' F u e l d e s' letétetődése, ha hivatala eránt viseltető egyenessége által találván vezéreltetni, az irásokat, a' helyébe nevezetett Prokurátornak kiadná? Mindent elprobáltak, hogy kezéből ezen irásokat kivehessék, de semmire se' mehettek; F u e l d e s semmiképpen ki nem adta kezéből, 's ekkor vették osztán végezetre magokat a' gonoszok arra, hogy őtet meggyilkolják. Ha a' gyilkossághoz 's az irásoknak elvételéhez nagyobb előrelvő vigyázással láttak volna hozzá, talám fel se' fedeztetett volna a' dolog soha, mivel hogy nagyon fontos és nyilvánosságos tanubizonyosságok nélkül talám még megpróbálni se' mert volna valaki, hogy oly tekintetbéli embereket, mint Bastide és Jausion voltak, mint bűnösöket, annival is inkább haláltérdemlő bűnösöket, elvádolja. Ebbe és az ő nevezetes emberekkel való összeköttetésekbe helyezték ők a' magok nagy bizakodásokat, 's azt is ez okozta, hogy mikor már látták, hogy melly nagyon gyanusokká tettek magokat, még is el nem szöktek, mikor még idejek lett volna reá. A' Jausion pártfogóji oly hatalmasok voltak, 's oly nagyon félték tőlök, hogy egy verben még elfogattatása után is kibotsátolták a' fogságból. Mikor már majd semmi kétség sem volt többé a' gyilkosok' bűnös volta felől, ők még akkor is reménlették a' segedelmet, megmentetést, vagy megkegyelmezést. Mellettek fogótanuk' dolgában sem volt fogyatkozás. Némelly ellenek szolló tanuk, mint látszik, tsak azért is elő botsáttattak a' bizonyágtételre, hogy a' dolgot annál nagyobb zavarba hozzák, 's hogy az Esküdetek a' tanuk eránt általjában abba a' gyanuba ejtsék, hogy nem igaz tanubizonyosságot tesznek. Mansonné mind addig angyalnak tartatott, míg a' gyilkosok

ellen semmit nem vallott; azolta, hogy vallani kezdett, gyalázzák és rágalmazák. Egy szóval oly nagy volt a' gyilkosok' pártfogóinak része, hogy sokak sokáig semmit kivallani nem méréslettek ellenek. A' Párisiak nyughatatlansággal várják a' dolog' kimenetelét, s hiszik, hogy nagy tekintetű emberek részesültek volna abba, a' miből későbbre ez a' gonosz tselekedet következett."

Ezen előadásból, ha szintén kétségbe hozattatik is ez némelyek által, értelmesebben ítélnünk már most Boudetnek, a' Bankalné Prokurátorának az ő Cliense' mentésére tartott beszédében, melly a' XXXVIII. dik számú M. Kurir' 329. dik lapján találattik, ezen szavakról: —

„Royálistáknak tulajdoníthatassék-e, így kiált fel Boudet, ezen gyilkosság? melly undok, melly gyáva rágalmazás ez! Ki nem tudja azt, hogy köztünk (Royálisták közt) csak elnyomattattak, de gyilkosok soha se' találtattak!"

* * *

Ezen Rhodézai derék polgárferjfiakat, aszszony 's leányszszonyokat ekképpen karakterizálja a' Parisi *Quotidienne* egy Albany ol vett tudósítás szerint: —

„Itt vannak némünémü rajzolatjai ezen személyeknek, kik most egész Europa' figyelmének tápláló eledelt adnak. A' képeiket, bár híres festőnek kezéből kerültek ki, nem találom, kivált mindenikét, az ábrázatjokkal megegyezőeknek, az egy Bousquierén, kit jól eltaláltak: Mansonnét, Missonniert, és Colardot is meglehetősen; de Bastidét, Jausiont, és Bankalné nem. *Mansonné*, kinek neve most *Aveyroni Szent Huberty*, telyességgel nem szép, de kellemetes; a' szemei kicsinyek ugyan de nagyon elevenek; a' szája igen nagy; a' színe vereslő; a' teste kicsiny de szép gömbölyűségű, melyet nagyon tetszetősit a' szép izlésű öltö-

zés. Oly lassan beszéll, hogy alig lehet érteni, de a' szava' hangja nagyon kedves. A' hír és a' közönség sok tekintetben kedveznek neki. A' több vádoltattak után fél óra múlva gyalog hintóban szokott megérkezni a' szalához, melynek ablakai lehotsátva vannak, hogy láthassa a' ki akarja. Egy strázsa tiszt szokta oda kísérni, ki, mikor az aszszony kiszáll, karon fogja 's a' gráditson fel a' szalába ülőhelyére vezeti. Külön széke van, elől, nem a' többek közt. Már tudja a' közönség, hogy mikor Mansonné elérkezett, akkor haladék nélkül mindjárt elkezdődik az ülés. *Bankalné* legelső a' padon. Ezen aszszonyról nem szollhatok természetibb módon, mint, hogy mikor reánéztem úgy tettett, mint ha a' gyilkosságot az ábrázatjára festve láttam volna; valami 50 esztendő lehet. — Utánna *Missonnier* következik; ennek külsejében minden alátsonyság egygyütt lenni látszik. Rongyos; olyan mint a' Touloni gályákról elszőkött akármelyik fogoly. Mellette ül *Benoit Anna*; ezt hajos jól szemügyre venni, mert a' kalapja, ábrázatjának három negyed részét eltakarja. Egész ülés alatt halgat, mint egy kő kép; annyit még is láttam rajta vagy kétszer, hogy meglepő szép személy; valami 25 esztendő lehet; szép öltözetű. Utánna következik a' híres *Bastide Grammont*; növésére nézve nagy és szép ember; valóságos Kolozsusz; de minden tekintete 's mozdulása azt mutatják, hogy egy igen átkozott gaz ember. Beszédében meglehetősen ki tudja fejezni gondolatait; gyakran él tsufolódó 's vakmerő beszéddel. Április' 24. dikén két versben láttam az embert helyről mérgesen felugrani, és hiszem, hogy ha, mint mindenkor, úgy ekkor is két strázsa nem állott volna mellette, könnyen oda bagyta volna a' szalát. Most már *Colard* következik; ezen emberből a' látszik ki, hogy sem a' maga sem a'

mások' életével nem sokat gondol; egy tallérért minden bünt elkövetne. Közép nővérű; rossz ruházatú; idejére valami 30 esztendőös lehet. Ez után ül *Jausion*. Egyedül e' van köztök, kiből gondos neveltetés látszik-ki. Ábrázata' formáltatása finum és ravasz embert mutat. Azt meg kell vallanom ditséretére, hogy egyedül őtet láttam köztök az ifjú *Fuedes*nek egy érzékeny beszédje által úgy megilletetni, hogy sirt. *Jausion*nak a' vagyonát 400 ezer Frankra betsülik; a' *Rhodezi* piatzon szép nagy háza van: de azt tartják felölle, hogy gazdagságát nem mind egyenes úton szerzette volna. Hogy a' *Bastide* familiával, melly az *Aveyron* departamentben egygyike az elsőbeknek, öszsesogorosodhatott, gazdagságának köszöni. A' pad' végin leghátul ül *Bax*, kit azolta, hogy a' maga írásban és szóval való utóbbi nyilatkozatásait megtette, bátorságnak okáért szüntelenül két strázsa választ- el a' többektől. Ez egy szép, tsendes, sőt kellemes tekintetű ember. Már a' maga legelső kikérdezésétől fogva kimondhatatlanul gyűlölik a' czimborássai. *Pieret Rozsi* gyönyörű leányka, ha a' *Fuedes*' historiája nem lett volna, bajosan tudta volna meg a' közönség, hogy az erköltsizégbe ő se' egészen tőhétletes. Most már sokat beszél felölle a' gonosz nyelv, de ez mind nem ide való. A' kis *Bankal Magdolnát* az árvák' házában én is meglátogattam. Ezen gyermek, bámulásig ügyes és elmés: de oly nagyon is gondoskodik felölle a' közönségnek könyörülő része, hogy életében nem sok szükségét fog szenvedni."

* * *

Most itt következik még ezen pernek egy nevezetes része. Ez a' *Bastide* beszéde, melly által egészen tűzbe hozta a' *Birákat*. Ez is a' 30 dik ülésben Apr. 29- dikén fordult elő, melyben a' *Ban-*

kalné mentiségére *Boudet* beszélt. Végre a' *Bastide* Prokurátorára, *Romiguire* urra, egy nagy betsületben lévő derék és tudós emberre kerülvén a' sor, nagy nyughatatlansággal akarták hallani a' jelenlévők, hogy mitsoda okokkal fogjamenteni tudni egy ily derék, de egyszersmind nagy morálitással felruházott ember, ezt a' gonoszt. *Romiguire* nek pedig, egész beszédje tsak ezen szavakból állott: —

„Uraim! Ezen vádoltatott személy, *Bastide*, engedelmet kér, hogy hadd beszélhessen.“ — Erre szemé szája elállott a' közönségnek: *Bastide* ellenben, kezében egy tsomó írást tartván, felállott, s ily beszédet olvasott fel: —

„Uraim! Az én védlöm elég fáradzással tusakodott az én szerentséllen sorsom ellen; segítségemre volt tanátlásával. Ezen szempillantásban többet semmit nem kívánok tőlle. Az én ártatlanságomról senki se' lehet úgy meggyőződve, mint magam; egyedül engem illet ennek kimagyarázása.

„Ha vannak oly bűnök, mellyeknek elkövetőjik titokban maradnak azért, minthogy ezeknek megbüntettetéseket a' Gondviselés magának fenntartotta, vannak ám ellenben mások olyanok is, a' mellyekre nézve az ő kitanulhatatlan akaratja az emberi gyengeséggel tsufolódik, s az elmékbe belé hintezi ama' vak előítéleteket, mellyekből az ítélet-tételben való megtévedések megmagyarázthatnak, s a' mellyek a' bűnésségnek szinét az ártatlanokra fordítják. De tsakugyan még se' tsalja ő a' haladókat éppen azon gráditisig, hogy ama' sebhessen való belátást, melly a' közönséges megtévedést kimutatja, még a' legbűltsebbektől is megtagadná. Hol nyitott-ki valaha egy minden féle vádakkal terhes per az ottalmazásra szélesebb mezőt, mint ez a' miénk most! —

„A több vádoltattnak védőjök szol-
lani fognak a vád' közönseges pontjai-
rol: az ő mentéseik által én is mentődni
fogok. A' mi a' magam' személyes tette-
it illeti, ezen tekintetben csak életem'
folytát akarom vizsgálás alá venni. A' ko-
rombéli emberek között kevesen adtak a'
rossz nyelvnek a' rágalmazásra nállamnál
kevesebb okot! Tsak egy vádoltatás lát-
szott helyeget sütni ifjú esztendejimre;
de protestált az atyám a' Baudou tan-
bizonyságtétele ellen; 's azok, kik egy
gyermek' fetsegésének ily készséggel hi-
telt adnak, nem fognak egy atyának sza-
vaira is siketek lenni.

„Azonközben tsakugyan el vagyok
én most vádoltatva, azzal, hogy régi ba-
rátomat meggyilkoltam volna, azt az em-
bert, kinek hozzám képpest való koros-
ságbéli nagy különbözését tsak a' legva-
lóságosabb hajlandóság felejtethette el. —

„Kik és mik tehát az ellenem való
tanuk és bizonyságok? —

„*Parlan* Uramék azt erősítik, hogy
engem' Márt. 17. dikén és 18. dikán, *Baxal*
és *Colardal* egygyütt, *Rhodeszben*, közön-
séges helyen inni láttak. De ez 17. dikén
nem eshetett, mert Bax akkor nem volt
Rhodeszben; 18. dibban se' eshetett, azért,
hogy a' tanuk közzül, kik Labrossal egy-
gyütt azt vallják, hogy engem' Rhodéz-
ben a' Ferrand kávéházában láttak volna,
egygyik éppen azon órában, elútozott va-
la; nem láthatott hát.

„*Cazals* azt iratta felöllem jegyző-
könyvbe, hogy nékem Fueldessel 19. dik-
ben estvéli 8 órára özszejövetelem lett
volna rendeltetve. Pavillon Ursula is val-
lott a' Rhodézi ítélőszék előtt rollam va-
lamit, a' mit az ő első kikérdeztetésekor
megmondani elfelejtett vala, mint szoll.
Most ugyan ezen dolgokat három új ta-
nuk vallják felöllem; szerentsétlen embe-
rek! ők nem veszik eszükbe, hogy men-
nél jobban nevededik a' számjok, annál

tökélletesebben tűnik szem' előbe az ö
gyávaságok. Kik akarnak ők meggyőzni
affelől, hogy én öt versben, öt másmás
helyeken, hallható szóval, majd azon
egy minutumban, egy ily boldogtalan özs-
szejövést rendelhettem volna? De mit
hajlódunk ezen régibb dolgokkal midőn
már most hat tanú erőssiti, hogy látta,
mikor a' gyilkosságot elkövettem. Erre
én azt felelem, hogy a' vádnak ezen se-
gédjeit tsak meg kell nevezni, hogy ér-
demlett hitelességekről méltóképpen itél-
ni lehessen. Kik ezek a' hat személyek? —

„*Bousquier*, egy a' vádoltatkoköz-
zül, ki a' másoknak való ártás által akar-
ja magát megigazítani; egy oly ember,
ki elég ravasz azt tselekedni, hogy az igaz-
ság' szövétnelet ellökvén, helyette a'
magáját vegye kezébe; egy hazug ember,
ki eleinten mindent tagadott, 's minek-
utánna kivallásban kezdette megtartatá-
sát keresni, tsak lassan lassan szállott le
az én vádolásomra. Hát ily ember által
kell az én sorsomnak megbatároztat-
ni! —

„*Bax* és *Bankalné!*... A' töm-
löt' falai nem beszélnek. De beszélni
fognak valaha, 's fel fogják fedezni azo-
kat az álnok mesterkedéseket, mellyek
által alacsony teremtések arra vették,
hogy a' hazugságot életjek' megmentőjévé
tegyék.

Itt felszóllalt az *Elölülő*: — Fedez-
ze-fel, Bastide uram, azon mesterkedé-
seket, mellyeket ellene, mint gondolja,
a' tömlötzben fűztek; mozdja elő, hogy
mit fognak valaha a' tömlötz' falai vis-
sza ekbőzni? — Bastide semmit se' fe-
lelvén az Elölülőnek, így folytatta az ol-
vasást: —

„Ma elég az, hogy a' Bousquier
szerentsés példaadása minnyájokba vak-
merő bátorságot öntött; elégnek tartat-
nak az ő egymással semmi függésben
nem lévő nyilatkoztatásai; elégnek talál-

tatik, hogy egygyiknek nincs az az ereje, hogy önön magának vádolójává legyen, míg az alatt a' másikonk ezer alátámasztásai 's hihetetlen beszédei meghalgtatnak; elégnék tartatik, hogy ők, a' bűnök okai, környülállásai, 's előkészületei eránt, bennünket bizontalanságban hagynak. —

„*Manson Clarissa!* . . . . Az én védelmem ezen tanubizonyyságot tévő, vádoltatott, és vádló aszszony ellen, kit az elbitélet ma kiméllés nélkül gyaláz 's holnap hizelkedik néki, ma könyörületlenül megalátsonyit 's holnap mérték felett magasztal, 's a' ki, hogy az Itélő bírák által meg ne aláztassék, őket arra kényszerítette, hogy ők alázzák-meg magokat értele . . . .

It ismét belé szollott az Elölülő a' Bastide beszédjébe: — „Az az írott mentesség, Bastide uram, mellyet olvas, a' maga munkája-é? U Cluj / Central Univ

Bastide: A' benne lévő fundamentos gondolatok' sorai az enyimek.

Elölülő: Ne terhesittse vétkét, Bastide uram; ne nagyobbítsa az ellene való közönséges bosszszankodást.

Bastide erre semmit se' szollván, egy ideig való nyughatatlan indulatoskodás után így folytatta az olvasást: — „Az én védelmem, mondám, ezen aszszony ellen, egészszen azon szókban találtatik-fel, mellyekkel ő megvallja: *Hogy Rhodézben hazudott.* Mitsoda kezességét mutatja ő a' maga hitelességének, az által, hogy azon szavaihoz ezeket teszi: *Albyban igazat szollok?*

„*Theron!* . . . . Az, a' mit e' vallott, physikai hazugság; 's hogy hitelt adhasanak néki, égi tüneményeket, a' legsebébb éjtzakai időben szép világos időpontotokakat, Optikai tudákat, vesznek-fel. Kell-é erre valamit felelni? Nem; mert ezen magyarázat az én szorentétlenségemhez mérve kisebb gyalázat,

mint a' Bírák' okosságához mérve. Vagy így szollanak talám Vádolójira: Theron, a' hideg és félelem miatt megfagyva, látta Bastidét, Colardot, Bankált, és Bazot; Jausiont is látta, a' mellett, hogy szemei beköttetve voltak; látott két puskát is; látta, hogy a' puskatsőnek vége a' föld felé tartatott, a' gyapjú takarót is, 's a' bolt testet is látta. Igen sokat látott. Semmit se' látott. —

„*Végezetre, Bankal Magdolna!* . . . . Midőn a' pert előre rendbeszedő Bíró ezen leánykát Mártyusz' 24 - dikén kikérdezte, ez akkor semmit se' tudott. Azóta legmunkásabb eszközévé lett azon gyalázatos mesterkedésnek, mellyet csak az idő fog felfedezni, 's a' melynek szerző okai magokat már elárulták. Ne felejtkezünk-el a' Canitrot gyanuság nélkül való bizonyágtételéről. Magdolnát confrontálni akarták Bastidével, 's a' confrontálást azon kezdték, hogy Magdolnát a' Bastide tömlőzébe vitték. —

„De így szollnak a' vádlók, ha ártatlan Bastide, kell-é néki ezért ily vakmerően tagadni azt, hogy Márty. 20 - dikán reggel Rhodézben volt? Ez a' tagadás történeten fundalódik. Azt mondják tudniillik, hogy én estve jöttem volna be Rhodézbe. Vádloim dühösködése ezer bizonyágtételekkel sem veszen reá annak megvállására, a' mit veszedelem nélkül megtehetnék, ha az igazságnak ketős nyelve volna. Kímutilja ez a' maga valóságos ábrázatját, akár mint iparkodjanak színének megváltoztatásán! Engemet tehát azon egy szempillantásban külömbkülömb helyeken külömbkülömb ruhában láttak. Azt mondják, hogy elrejtettem volna magamat; 's még is más felől azt erőssítik, hogy valami két órányi idő alatt harminczszor láttak a' Rhodézi piatzon le 's fel menni. A' kik láttak, minnyájan esmertek, 's még is csak egy találtatott volna köztök, a' ki hozzám,

szollott volna, 's ez az egy a' Fuedes szolgálja lett volna. Bar' akar mint iparkodjék is az eszeskedő rosz lélel: azzal bizelkedni magának, hogy ezen külömbözéseket megegyeztetelheti: a' böltés ember még sem lát ezekben egyebet, az óráknak és napoknak összezavartatásánál. Senki meg nem beszszankodhatik tehát, ha én jobban tudósittatva levő bizonyosságokat hírok elő a' magam' mentésére, olyanokat, a' kik engem' bizonynal semertek; a' kik engem' láttak, mert véllem beszéllettek; a' kik magokat az időre nézve sem tsalják-meg, mert ezek nem egy hirtelen elmuló minutumról, hanem egész estvéről és reggelről tesznek bizonyosságot, hogy véllek egygyütt töltöttem el; ezek nem tsalják-meg magokat a' napra nézve is, mert eléggé meg határozza ezt a' Város' szolgáljának hozám lett jövelele, a' kit utánnam küldöttek. Nem tsalhatja-meg ezeket az ő emlékezéssek, mint hogy ezek, nem hat hónapok múlva, mint az ellenem való tanuk, hanem az én elfogattatáom után néhány órák múlva kérdeztettek-ki.

„Azt mondják erre, hogy ezek nékem kedvező tanuk. Jól van; de ezeket a' törvény hívja elő, hogy mentésemre az igazságot megmondják. Nem lehet az ítélőbíráknak ezeknek vallastételeiket megvetni. —

„Azt is mondják, hogy ezek az én tselédeim. De hisze' ezt nem mondhatják a' Meyniei Plebánusrol, Curlande úrról, Vernehesné asszonyrol, 's a' Gasparibéli molnárrol, kik közül, a' nélkül hogy a' szolgálai nevezet gyalázatljára válának, ma tsak egy taláztatik szolgálatomban. Egyéb eránt, mitsoda rosz okoskodás ez? hisze' a' tselédeket, kik itt ily alacsony megvatéssel illetetnek, másutt elég nemes lelkűeknek tartják arra, hogy önnön bátorságokat uraik javáért feláldozzák! —

„Igen, de ezek hamis tanuk. Jól van, de ezt meg kell bizonyítani, és én akkor halgatni fogok. Hat még, mikor ezen erősitéshez még a' gyűlölséges elhalgatásbéli hitzegezés is társul adatik, már ekkor egész erejében kell maradni a' tett bizonyosságoknak. Ki mérészli ezen principiumot felhozni, hogy huszonkilentz tanuk, kik egy vádoltatott személynek pártját fogják, az igazság' mérő serpenyőjében semmit se' nyomjanak? Ki mérészli magát ezen terhes szemrehányásnak kitenni, hogy valamely dologba kételkedett, a' mit huszonkilentz tanuk bizonyítottak?

„És mire való volna ez a' gyilkos *Scepticismus* annak az utolsó ítélet-tételben való megmutatásáért, hogy én öltetem-meg Fuedest? Hisze' Fuedes nékem nem volt ellenségem, pedig az ő megöltetése azt mutatja, hogy a' valamely nagy bosszúállásnak szolgált volna kieltégetésére.

„Nékem Hitelezőm se' volt Fuedes: egy rosszszúl magyarozott nyilatkoztatást talám nem tartatok adósságról szolló levélnek, 's nem fogjátok talám azt hinni, hogy a' ki maga apró summátskánként költsönözni meg nem szünt, egy barátjának 10,000 Frankot adott volna költsön. Ha a' pénznek kivónása egy magát jól bíró, józan életű, 's munkás embert rosszra vett, 's kezembe fegyvert adott volna, egy oly embert gyilkoltam volna-é én meg, kinek vágyona nem lehet arra való vágyodásnak tárgya? Kerestem volna é én ebben, ezeknek az alávaló, buta, haszontalan, és veszedelmes embereknek segedelmeket? Egy a' városnak legszépsébb részében lévő közönséges házba hirtöltam volna-é a' feláldoztatásra elszánt embert, kinek asztalához sokszor enni hivattattam, a' ki véllem sokszor a' legsürűbb érdekbe eljött?

„Ezen férjfiakat 's ezen asszonyokat,

lik az én bűnös társaimnak lenni mondattatnak, soha nem esmertem. Vagy ők bünködtek nállam nélkül, vagy én nállok nélkül.

„Ha áldozat kirántatik, uraim! itt vagyok én. De ne állítsatok sem Baxal sem Bankalméval egy lineába. Mindenek felett pedig, ne vonnyátok virtusokkal tündöklő rokonimat szerentsétlen sorsomba. Az undorító nagyravágyás veszedelmeket gondolt-ki, hogy szolgáltatmútatást lehessen feltenni. Az én familiám, a' melly örökké falun lakott; falusi szokással élt; azá szerette: mint gonosz mesterkedések' gyújtó pontja, mint hűnök pokla, úgy rajzoltatik le! Barbarusok! Az én rokonim sírnak, 's meg fognak győzettetni. Hárman, mint erántam való barátságoknak áldozatai, életjek' virágában haltak meg; hárman, mint az engem' üldöző sorsnak áldozatai, tömlőtzbén sohajtoznak. Mind ezek a' gonosz mesterkedés' következtései!

„Itéljétek meg, uraim, hogy valyon én, ezen szerentsétlenségek' tengerébe vettélvén, tulajdonithatok - é még valami betszet az életnek? Az istent hívom bizonyosságul, ki jobban itél, mint az emberek; az isten, ki nekem azt a' lelki erőt adta, mellyet ellenségeim nem tudnak megfogni elméjekkel; én tsak betsületemet védelmezem. Azok a' gátak, mellyek magamvédelmezhetésének elébé tétettek; tizen három kónapoktól fogva való titkos fogság; nem emberi módon való tartatás; annak megtagadása, hogy két egymástól elváloszthatatlan perек egygyütt folytattassanak; 's végre az az ijesztgetés, mellyel azok között, kiket én a' meiltemen való tanubizonyágtételre meghívtam vala, némelyek ellen éltek, oltalom nélkül kezeikbe adtak üldözőimnek. De ti, uraim, kötelességeiteket jól eszménvén, azt a' ritka és különös előrevaló

vigyázást fogjátok követni, melyről a' Romai Orátorok, mint különös példáról, úgy beszéllettek. A' tanukat itélitek meg előbb, hogy sem a' vádszavakra itéletet mondanátok. —

Én azonközken, ha tsakugyan kéntelen leszek az élőknek igazságtalanságokért szenvedni: ezen esetben a' közel-lévő jövendőre apellálok. A' jövendő világ ily irást fog az én koporsókövemre tétetni: Bastide ártatlan volt.“

(Végezte ezer pernek következik).

* * *

Még egy pár szó, ugyan ezen tárgyrol: — Éppen most kapván kezünkhez az idegen újságleveleket, röviden jelenthetjük belőlök, hogy ezen nevezetes tragédiának első Aktusa a' 53-dik ülésben Máj. 4-dikén elvégződött:

Bankalné, Bastide, Jausion, Colard, és Bax, halálra —

Benoit Anna holtig tartó és kényszerített dolgozással öszszekaptsoltatott, Missonnier pedig két esztendei, fogságra, 's ezen utolsó 50 Frank birságszítésre, iteltettek:

Mansonné a' vád alól feloldoztatott, 's azonnal szabadon bocsátatott.

* * *

A' Pesti Magyar levelekben ezeket irták Május' 16-dikán: —

Buda városának örömére Május' 13-dikán megérkezett oda Albert Szakszen-Tétseni Királyi Herczeg, kit, mint egykori Magyar Országai Helytartót, és a' Kir. Familiának Nestori idejü jeles tagját a' Magyar Nemzet egész tisztelettel és szeretettel szokott emlegetni. Ó Királyi Herczagsége más nap elútazott a' Tsepel szigeti, 's Baranya Vármegyei jószágaira.

Jósef Nádor Ispány ó Császári Fő Herczagsége Május' 14-dikén Budáról Bétsbe útazott, 's onnan egy időre Schaumburgba fog menni.

Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —
Máj. 19-dikén 247 $\frac{1}{2}$ — 20 dikán 253 $\frac{1}{2}$ — forintot.